

Šifra kandidata:
A jelölt kódszáma:

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK
TAVASZI VIZSGAIDŐSZAK

BIOLOGIJA BIOLÓGIA

≡ Izpitna pola 2 ≡
2. feladatlap

Petek, 30. maj 2008 / 120 minut
2008. május 30., péntek / 120 perc

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

*Kandidat prinese naliveo pero ali kemični svinčnik, svinčnik HB ali B, radirko, šilček, računalo in ravnilo z milimetrskim merilom.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

*Engedélyezett segédeszközök: a jelölt töltőtollat vagy golyóstollat, HB-s vagy B-s ceruzát, radírt, ceruzahegyszót,
zsebszámológépet és vonalzót hoz magával.*

A jelölt két értékelőlapot is kap.

**SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA**

Navodila kandidatu so na naslednji strani.
A jelöltnek szóló útmutató a következő oldalon olvasható.

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začnajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Rešitev nalog v izpitni poli ni dovoljeno zapisovati z navadnim svinčnikom.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na prvi strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 9 strukturiranih nalog, od katerih jih izberite 5. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 8 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, katere naloge naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvih pet nalog, ki ste jih reševali.

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

ÚTMUTATÓ A JELŐLTNEK

Figyelmesen olvassa el ezt az útmutatót!

Ne lapozzon, és ne kezdjen a feladatok megoldásába, amíg azt a felügyelő tanár nem engedélyezi!

A feladatlpra tilos ceruzával írni a megoldásokat!

Ragassza vagy írja be kódszámát (a feladatlap első oldalának jobb felső sarkában levő keretbe és az értékelőlapokra)!

A feladatlap 9 strukturált feladatot tartalmaz, ebből 5-öt válasszon ki! Összesen 40 pont érhető el, mindegyik feladat 8 pontot ér.

A táblázatban jelölje meg x-szel, melyik feladatokat értékelje az értékelő! Ha ezt nem teszi meg, az értékelő tanár az első öt megoldott feladatot értékeli.

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX

Válaszait töltőtollal vagy golyóstollal írja a **feladatlapba** az erre kijelölt helyre! Olvashatóan írjon! Ha tévedett, a leírtat húzza át, majd választát írja le újra! Az olvashatatlan megoldásokat és a nem egyértelmű javításokat nulla (0) ponttal értékeljük.

Bízzon önmagában és képességeiben! Eredményes munkát kívánunk!

I. CELICA / A SEJT

1. V čem se prokariontska celica, razen v velikosti, še razlikuje od evkariontske celice?

Miben különbözik még a prokarióta sejt – a nagyságán kívül – az eukarióta sejtől?

(1 točka/pont)

---

2. Kateri organizmi so zgrajeni iz prokariontskih celic?

Melyik szervezetek épülnek fel prokarióta sejtekből?

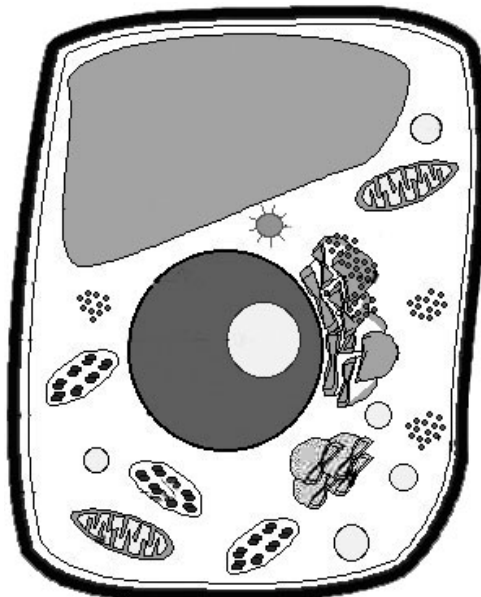
(1 točka/pont)

---

3. Na sliki rastlinske celice s puščico **označite in poimenujte** tiste dele, ki jih živalska celica nima.

*A növényi sejt ábráján nyíllal **jelölje és nevezze meg** azokat a részeket, amelyeket az állati sejt nem tartalmaz.*

(1 točka/pont)

4. Celice so sestavljene iz organskih in anorganskih snovi. Katere so glavne **anorganske** snovi v celicah? Naštejte tri.

A sejtek szerves és szervetlen anyagokból épülnek fel. Melyek a fő szervetlen anyagok a sejtekben? Soroljon fel hármat.

(1 točka/pont)

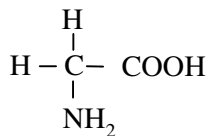

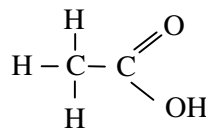
---

5. Katera od spojin na skici je sestavni del peptidov? Obkrožite črko.

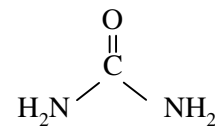
A vázlatban bemutatott vegyületek közül melyik a peptidek alkotórésze? Karikázza be a megfelelő betűt.

A

B

C

(1 točka/pont)

6. Živalske celice potrebujejo kisik za celično dihanje. V katerem končnem produktu celičnega dihanja je vezan ta kisik?

Az állati sejteknek a sejtlégzéshez oxigénre van szükségük. A sejtlégzés melyik végtermékében kötődik meg ez az oxigén?

(1 točka/pont)

---

7. Arginin je ena od dvajsetih aminokislin, ki gradijo beljakovine. V okolici celice je koncentracija arginina nekajkrat večja kakor v celici. Celica ima v svoji membrani dva transportna sistema za arginin. Prvi je transport s pospešeno difuzijo, ki poteka skozi poseben kanalček, drugi pa je aktivni transport s posebno črpalko.

Az arginin a fehérjéket felépítő húsz aminosav egyike. Az arginin koncentrációja a sejt környezetében néhányszor magasabb, mint a sejtben. Az arginin számára a sejt membránjában két transzportrendszer van. Az első a gyorsított diffúzió transzportja, amely különleges csatornán keresztül zajlik, a másik pedig aktív transzport különleges pumpával.

Kdaj celica uporablja prvi in kdaj drugi transportni način v opisanem primeru?

Mikor alkalmazza a sejt az első, és mikor a második transzportmódját a bemutatott példában?

(1 točka/pont)

Prvi način / *Az első mód:* _____

_____

Drugi način / *A második mód:* _____

_____

8. Kaj je potrebno za prenos arginina s črpalko?

Mi szükséges az arginin pumpával történő szállításához?

(1 točka/pont)

_____

II. ČUTILA / ÉRZÉKSZERVEK

1. Čutila so za preživetje organizma zelo pomembna. Zakaj?

A szervezet túléléséhez az érzékszervek igen fontosak. Miért?

(1 točka/pont)

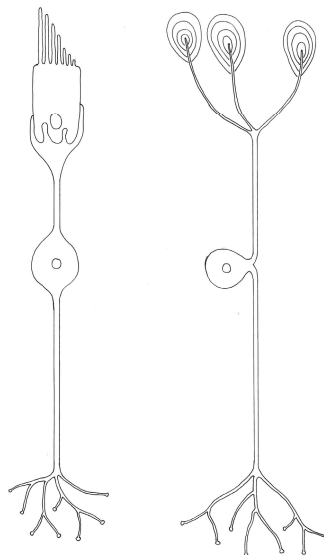

---

2. Skica prikazuje primarno in sekundarno čutnico. S črko A označite primarno in s črko B sekundarno čutnico.

A vázlat az elsődleges és a másodlagos receptort mutatja be. Jelölje A betűvel az elsődleges, B betűvel pedig a másodlagos receptort.

(1 točka/pont)

3. V preglednici pri posameznih čutilih z znakom X označite, katero vrsto čutnic vsebujejo.

A táblázatban jelölje meg X-szel, melyik receptort tartalmazák az egyes érzékszervek.

Čutilo Érzékszerv	Primarne čutnice Elsődleges receptor	Sekundarne čutnice Másodlagos receptor
Vid Látás		
Sluh in ravnotežje Hallás és egyensúly		
Voh Szaglás		
Okus Ízlelés		
Típ Tapintás		

(2 točki/pont)

4. Čutnice posameznih čutil so specializirane za določene vrste dražljajev. Kako se posamezna čutnica odzove na ustrezen dražljaj iz okolja?

Egyes érzékszervek receptorai meghatározott ingerfajtára specializálódnak. Hogyan reagál az egyes receptor a megfelelő környezeti ingerre?

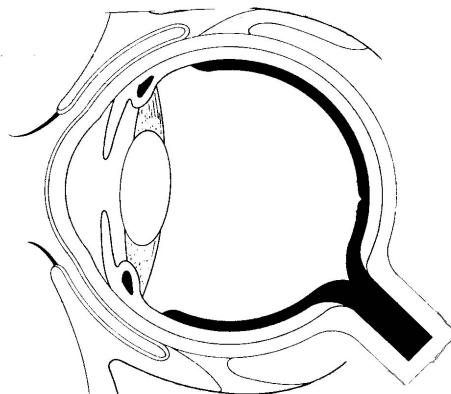
(1 točka/pont)

5. Za vidne čutnice je ustrezeni dražljaj svetloba, ki jo zaznavajo z vidnim pigmentom. V mrežnici očesa sta dve vrsti čutnic. Paličnice, ki omogočajo zaznavanje razlik v jakosti svetlobe, in čepnice, ki omogočajo zaznavanje razlik v valovni dolžini (barvi) svetlobe. Nekateri ljudje so barvno slepi. To pomeni, da ne razlikujejo svetlobe nekaterih valovnih dolžin (barv). Razložite, kaj je vzrok barvni slepoti.

A fényérzékelő receptorok megfelelő ingere a fény, amelyet a látóbiborral érzékelnek. A szem ideghártyáján kétféle receptor van. A pálcikák, amelyek a fényerősség különbségeinek érzékelését, és a csapok, amelyek a fényhullámhossz (a színek) különbségeinek érzékelését teszik lehetővé. Sok ember színvak. Ez azt jelenti, hogy nem különbözteti meg a fény bizonyos hullámhosszát (színét). Magyarázza meg, mi a színvakság oka.

(2 točki/pont)

- 6.

Vidne čutnice so energijsko zahtevne celice. Za delovanje potrebujejo veliko glukoze in kisika. Na sliki očesa označite in poimenujte strukturo, ki oskrbuje vidne čutnice s hrano in kisikom.

A fényérzékelő receptorok sok energiát igénylő sejtek. Működésükhöz sok glükóz és oxigén szükséges. A szem ábráján jelölje és nevezze meg azt a struktúrát, amely táplálékkal és oxigénnel látja el a fényérzékelő receptorokat.

(1 točka/pont)

III. GENETIKA – RAHITIS / GENETIKA – ANGOLKÓR

Rahitis je bolezen, za katero so značilne mehkejše kosti. Posledica je njihova deformacija. Eden od vzrokov za rahitis je pomanjkanje vitamina D. Vitamin D spodbuja vsrkavanje kalcijevih in fosfatnih mineralov iz prebavila.

Az angolkór olyan betegség, amelyre a puhább csontok jellemzők. Ennek következménye a csontok deformációja. Az angolkór okainak egyike a D-vitamin hiánya. A D-vitamin serkenti a kalcium és a foszfátok felszívódását az emésztőrendszerből.

1. Razložite, kako je pomanjkanje vitamina D povezano z zmanjšano trdnostjo kosti.

Magyarázza meg, hogyan függ össze a D-vitamin hiánya a csontok csökkent szilárdságával!

(1 točka/pont)

---

2. Hipofosfatni rahitis je dedna bolezen, za katero je prav tako značilna zmanjšana trdnost kosti. Pri tej obliki rahitisa je zmanjšano povratno vsrkavanje (reabsorpcija) fosfatov iz ledvičnih cev. Kaj se zgodi s fosfati, ki se ne vsrkajo iz ledvičnih cev?

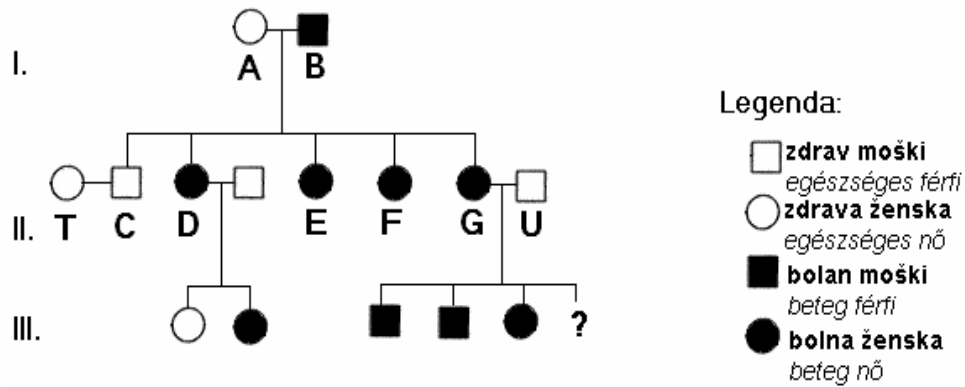
A hipofoszfát jellegű angolkór öröklődő betegség, amelyre szintén a csökkent csontszilárdság jellemző. Az angolkór ezen formájánál a foszfátok vesecsővecskékből történő visszaszívódása (reabszorbeálása) csökkent. Mi történik azokkal a foszfátokkal, amelyek nem szívódnak vissza a vesecsővecskékből?

(1 točka/pont)

---

3. Vzrok za pojavljanje hipofosfatnega rahitisa je **dominantni alel** na kromosomu X. Rodovnik prikazuje pojavljanje te bolezni v treh generacijah neke družine.

*A hipofoszfát jellegű angolkór megjelenésének oka az X-kromoszómán lévő **domináns allél**. A családja ennek a betegségnek a megjelenését mutatja be egy családban három generáción keresztül.*

Kakšen je genotip osebe A in kakšen osebe B?

Milyen az A személy genotípusa, és milyen a B személyé?

(1 točka/pont)

Genotip osebe A: _____

Az A személy genotípusa:

Genotip osebe B: _____

A B személy genotípusa:

4. V drugi generaciji, ki jo predstavljajo osebe C, D, E, F in G, so zbolele samo hčere, edini sin je zdrav. **Razložite, zakaj so vse hčere zbolele.** Pri razlagi si lahko pomagate s kombinacijskim (Punettovim) kvadratom.

*A második generációban, amelyet a C, D, E, F és G személyek képviselnek, csak a lányok betegedtek meg, az egyetlen fiú egészséges. **Magyarázza meg, miért betegedett meg az összes lány.** A magyarázatban segít a kombinációs táblázat (Punett-tábla).*

(1 pont/többször)

---

5. Razložite, zakaj je sin, oseba C, zdrav.

Magyarázza meg, hogy a fiú, a C személy, miért egészséges.

(1 pont/többször)

---

6. Kolikšna je verjetnost, da bodo otroci oseb T in C zdravi?

Mennyi a valószínűsége annak, hogy a T és C személyek gyermekei egészségesek lesznek?

(1 točka/pont)

---

7. Oseba G je znova noseča. Kolikšna je verjetnost, da bo rodila zdravega otroka?

A G személy ismét terhes. Mennyi a valószínűsége annak, hogy egészséges gyermeket fog szülni?

(1 točka/pont)

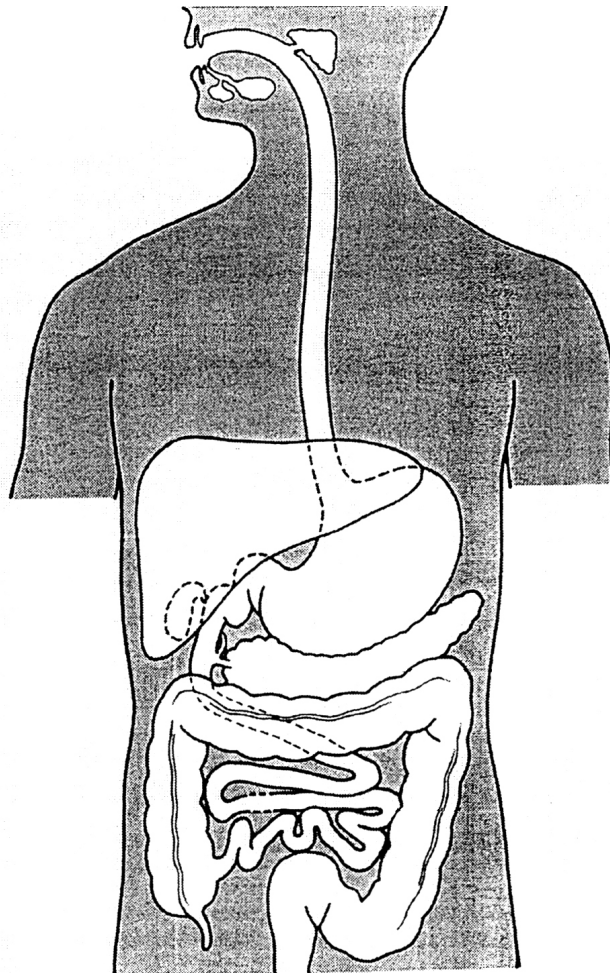
8. Hipofosfatnega rahitisa ne moremo zdraviti s povečanim vnosom vitamina D v telo. Razložite, zakaj povečani vnos vitamina D ne poveča količine fosfatov v kosteh.

A hipofoszfát jellegű angolkórt nem tudjuk több D-vitamin bevitelével gyógyítani. Magyarázza meg, hogy a bevitt több D-vitamin miért nem növeli a csontokban a foszfátok mennyiségét!

(1 točka/pont)

IV. OGLJIKOVI HIDRATI / SZÉNHIDRÁTOK

1. Na skici s puščico označite dele prebavil, kjer poteka prebava ogljikovih hidratov, in te dele poimenujte.

A vázlaton nyíllal jelölje meg az emésztőrendszernek azokat a részeit, amelyekben a szénhidrátok emésztése zajlik, és nevezze is meg őket.

(1 točka/pont)

2. Imenujte dve mesti v našem telesu, kjer nastajajo encimi, ki omogočajo prebavo ogljikovih hidratov.

Nevezzen meg testünkben két olyan helyet, ahol a szénhidrátok lebontását lehetővé tevő enzimek keletkeznek.

(1 točka/pont)

---

3. Na katere monomere se v naših prebavilih prebavijo molekule trsnega sladkorja (saharoze)?

Mely monomerekké emésztődnek emésztőrendszerünkben a nádcukor (szacharóz) molekulái?

(1 točka/pont)

4. Za kaj organizmi potrebujejo ogljikove hidrate?

Miért van szükségük a különböző szervezeteknek szénhidrátokra?

(1 točka/pont)

5. V preglednico vpišite ogljikov hidrat, ki ga celice organizmov v preglednici izdelujejo in iz katerih manjših molekul ga izdelajo.

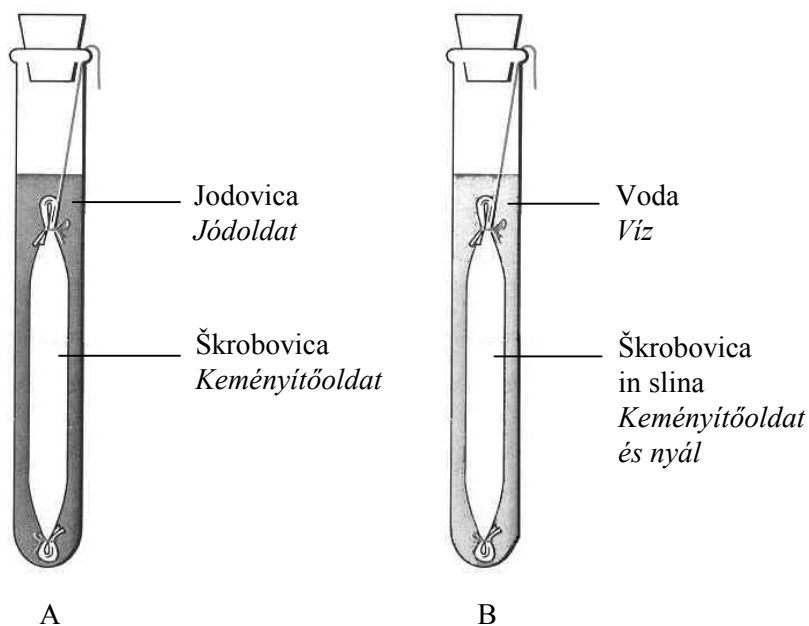
A táblázatba írja be azt a szénhidrátot, amelyet a táblázatban lévő szervezetek termelnek, és azt is, melyik kisebb molekulából termelik.

(2 točki/pont)

Organizem Szervezet	Ogljikov hidrat Szénhidrát	Manjše molekule, iz katerih ga izdelajo Kisebb molekulák, amelyekből termelik
Smreka Lucfenyő		
Človek Ember		

Naslednji dve vprašanji se nanašata na opisani poskus.

A következő két kérdés a bemutatott kísérletre vonatkozik.

Dijaki so pri vaji preučevali prebavo ogljikovih hidratov. Pri tem so uporabili dializne cevke, ki delujejo kot polprepustne membrane, jodovico in Benediktov reagent, s katerim dokazujemo vsebnost nekaterih enostavnih sladkorjev.

V epruveto A so nalili jodovico in vanjo potopili dializno cevko, v kateri sta bila 2 ml škrobovice. Po 5 minutah so vidne spremembe zapisali v preglednico.

V epruveto B so nalili vodo in vanjo potopili dializno cevko, v kateri sta bila 2 ml škrobovice in 1 ml človeške sline.

Po 45 minutah so vsebino dializnih cevk in epruвет testirali na škrob in enostavne sladkorje.

A diákok a gyakorlaton a szénhidrátok emésztését tanulmányozták. A kísérletben féligáteresztő membránként működő dialízscsőveket, jódoldatot és Benedikt-reagenst használtak, amellyel bizonyos egyszerű cukrok jelenlétét bizonyíthatjuk.

Az A kémcsőbe jódoldatot öntöttek, és belesüllyesztették a 2 ml keményítőoldatot tartalmazó dialízscsővecskét. 5 perc múlva táblázatba írták a látható változásokat.

A B kémcsőbe vizet öntöttek, és belesüllyesztették a 2 ml keményítőoldatot és 1 ml emberi nyálát tartalmazó dialízscsővecskét.

45 perc múlva a dialízscsővecskék és a kémcsövek tartalmát keményítő és egyszerű cukrok jelenlétére tesztelték.

6. Preglednica prikazuje rezultate v epruveti A:

A táblázat az A kémcsőben bekövetkezett változások eredményeit mutatja be:

Vsebina dializne cevke <i>A dialízscsővecske tartalma</i>	Vsebina epruvete <i>A kémcső tartalma</i>	Opažanja <i>Megfigyelések</i>
Škrobovica <i>Keményítőoldat</i>	Jodovica <i>Jódoldat</i>	Tekočina v dializni cevki, ki je bila ob začetku poskusa prozorna, je ob koncu poskusa postala črna. <i>A dialízscsővecskében a kísérlet elején még áttetsző folyadék a kísérlet végén feketére változott.</i>

Katera snov je prehajala skozi dializno cevko? Utemeljite svoj odgovor.

Melyik anyag haladt át a dialízscsővecskén? Feleletét indokolja meg.

(1 točka/pont)

---

7. Preglednica prikazuje rezultate v epruveti B:

A táblázat a B kémcsőben bekövetkezett változások eredményeit mutatja be:

Dializna cevka <i>Dialízcsövecske</i>			Epruveta <i>Kémcső</i>			Opažanja <i>Megfigyelések</i>
Dodane snovi <i>Hozzáadott anyagok</i>	Test na škrob <i>Keményítő-teszt</i>	Test na sladkor <i>Cukor-teszt</i>	Dodane snovi <i>Hozzáadott anyagok</i>	Test na škrob <i>Keményítő-teszt</i>	Test na sladkor <i>Cukor-teszt</i>	
Škrobovica in slina <i>Keményítő-oldat és nyál</i>	–	+	Voda <i>Víz</i>	–	+	Ni vidnih sprememb. <i>Nincs látható változás.</i>

Legenda: + test je pozitiven / *a teszt pozitív*

– test je negativen / *a teszt negatív*

Razložite rezultate v epruveti in dializni cevki.

Magyarázza meg a kémcsőben és a dialízcsövecskében kapott eredményeket.

(1 točka/pont)

V. IMUNSKI SISTEM / AZ IMMUNRENDSZER

V preglednici so prikazane vrednosti eritrocitov, levkocitov in trombocitov v krvi zdrave in dveh bolnih oseb.

A táblázatban egy egészséges és két beteg személy vérének eritrocita, leukocita és trombocita értéke szerepel.

	Oseba A <i>A személy</i>	Oseba B <i>B személy</i>	Oseba C <i>C személy</i>
Število eritrocitov v mm^3 krvi <i>Az eritrociták száma 1 mm^3 vérben</i>	4 000 000	5 000 000	4 500 000
Število levkocitov v mm^3 krvi <i>A leukociták száma 1 mm^3 vérben</i>	6 500	28 000	65 000
Število trombocitov v mm^3 krvi <i>A trombociták száma 1 mm^3 vérben</i>	180 000	300 000	200 000

Pri bakterijskih okužbah se število nekaterih krvnih celic spremeni.

Bakteriális fertőzés esetén bizonyos vérsejtek száma megváltozik.

1. Na podlagi podatkov v zgornji preglednici ugotovite, katera oseba je zdrava.

A fenti táblázat adatai alapján állapítsa meg, melyik személy egészséges.

(1 pont/pontra)

---

2. Kaj je vloga levkocitov pri obrambi telesa?

Mi a szerepe a leukocitáknak a test védekezésében?

(1 pont/pontra)

---

3. Kje v telesu nastajajo levkociti?

Hol keletkeznek a testben leukociták?

(1 pont/pontra)

---

4. Na povečanje števila levkocitov vplivajo različni antigeni. Kaj so antigeni?

A leukociták számának növekedésére különböző antigének hatnak. Mik az antigének?

(1 točka/pont)

---

5. Pri nekaterih virusnih okužbah, na primer z virusom HIV, okužena oseba ne kaže nobenih znakov bolezni. Okuženost osebe lahko ugotovimo samo s posebnim preskusom, pri katerem v krvi okužene osebe ugotavljamo prisotnost specifičnih protiteles. Kaj so protitelesa?

Bizonyos vírusfertőzések esetében, pl. a HIV-fertőzésnél az érintett személy a betegség semmilyen tünetét sem mutatja. A személy fertőzöttségét csak különleges vizsgálattal állapíthatjuk meg, amikor a vérből kimutatjuk a specifikus antitesteket. Mik az antitestek?

(1 točka/pont)

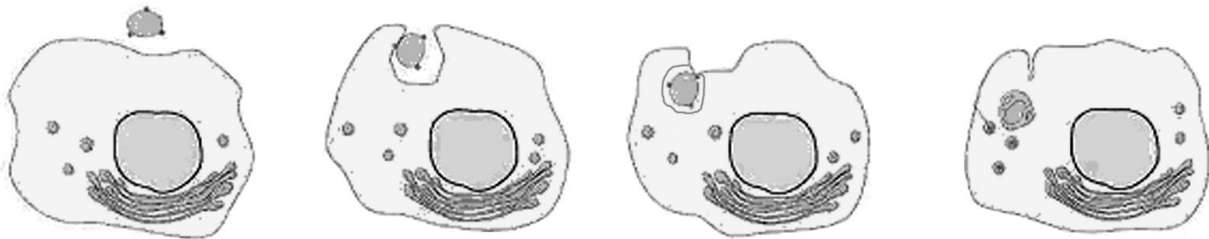

---

6. Skica prikazuje reakcijo levkocitov na bakterije. Opišite dogajanje, ki ga prikazujejo slike.

Az ábra a leukociták reakcióját mutatja a baktériumok jelenlétére. Írja le az ábrán bemutatott folyamatot.

(2 točki/pont)

---

7. Pri avtoimunskih boleznih lahko imunski sistem povzroči uničenje lastnih celic. Za katero boleznijo bomo zboleli, če nam lasten imunski sistem uniči celice Langerhansovih otočkov v trebušni slinavki?

Az autoimmun betegségek esetében az immunrendszer saját sejtjeit teszi tönkre. Milyen betegségben fogunk megbetegedni, ha immunrendszerünk a hasnyálmirigy Langerhans-szigeteinek sejtjeit pusztítja el?

(1 točka/pont)

VI. TRANSPORTNI SISTEM / SZÁLLÍTÓRENDSZER

Večina mnogoceličnih živali ima razvit poseben transportni sistem. Transportna tekočina (kri, hemolimfa), ki je del tega sistema, prenaša snovi iz enega dela telesa v drugega. Nekatere živalske skupine pa transportnega sistema nimajo.

A soksejtű állatok többségének külön transzportrendszerre fejlődött ki. A transzportfolyadék (vér, vérnyirok), amely e rendszer része, anyagokat szállít a test egyik részéből a másikba. Vannak azonban szállítórendszer nélküli állatok is.

1. Kako se prenašajo snovi v telesu živali, ki nimajo transportnega sistema?

Hogyan szállítódnak a transzportrendszerrel nem rendelkező állatok testében az anyagok?

(1 točka/pont)

---

2. Imenujte živalsko skupino na ravni debla ali poddebla, ki nima transportnega sistema.

Nevezzen meg egy törzsben vagy egy altörzsben egy transzportrendszerrel nem rendelkező állatcsoportot!

(1 točka/pont)

---

3. Katere značilnosti pričakujemo pri mnogoceličnih živalih, ki nimajo razvitega transportnega sistema?

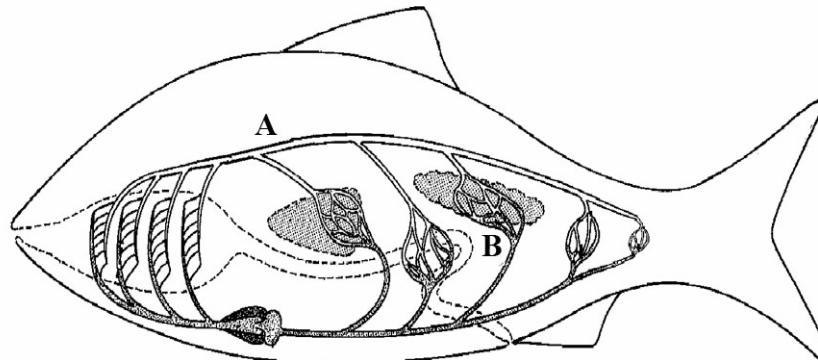
Melyik jellegzetességekkel számolhatunk azokban a soksejtű állatokban, amelyeknek nincs transzportrendszerük?

(1 točka/pont)

---

4. Na sliki je shematsko prikazan transportni sistem pri ribah.

Az ábrán a hal transzportrendszerének sémája látható.

oxigenirana kri
 oxigéndús vér
 deoxigenirana kri
 oxigénszegény vér

Ribe imajo – tako kakor vsi vretenčarji – sklenjen (zaprt) krvožilni sistem. V čem se sklenjeni krvožilni sistem razlikuje od nesklenjenega?

A halaknak – akár a többi gerincesnek – zárt keringési rendszerük van. Miben különbözik a zárt keringési rendszer a nyitott keringési rendszertől?

(1 točka/pont)

---

5. Na sliki pri četrtem vprašanju je različno prikazana oxigenirana in deoxigenirana kri. Na sliki označite in imenujte strukturo, kjer se kri oxigenira.

A negyedik kérdés ábráján különbözőképpen mutattuk be az oxigéndús és az oxigénszegény vért. Jelölje meg és nevezze meg az ábrán azt a rendszert, amelyben a vér oxigénnel telítődik.

(1 točka/pont)

6. Ob žilah, ki sta označeni s črkama A in B, narišite puščici, ki bosta kazali smer toka krvi po teh žilah.

Az A és B betűvel jelölt erek mentén rajzoljon két nyilat, amelyek a vér erekben való áramlásának irányát mutatják.

(1 točka/pont)

7. Transportni sistem rib se od transportnega sistema sesalcev močno razlikuje. Navedite dve osnovni razliki.

A halak transzportrendszere nagyban különbözik az emlősök transzportrendszerétől. Soroljon fel két alapkülönbséget.

(2 točki/pont)

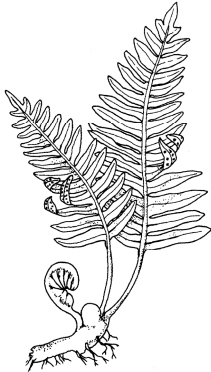

VII. BRSTNICE / HAJTÁSOS NÖVÉNYEK

Sladka koreninica
Édesgyökerű-páfrány

Jelka
Jegenyefenyő

Mali zvonček
Hóvirág

1. Na slikah so trije predstavniki skupine brstnic. Navedite značilnost, zaradi katere jih uvrščamo med brstnice.

Az ábrán a hajtásos növények csoportjának három egyede látható. Írja le azt a tulajdonságot, ami miatt a hajtásos növények közé soroljuk őket.

(1 točka/pont)

---

2. Uvrstite sladko koreninico, jelko in mali zvonček v sistem. V preglednici z znakom + označite vse sistematske skupine, v katere uvrščamo posamezno rastlino.

Írja be a rendszerbe az édesgyökerű-páfrányt, a jegenyefenyőt és a hóvirágot. A táblázatban + jellel jelölje meg az összes rendszertani csoportot, amelyekbe az adott növényt soroljuk.

(1 točka/pont)

	Praprotnice <i>Harasztok</i>	Golosemenke <i>Nyitvatermők</i>	Kritosemenke <i>Zárvatermők</i>	Dvokaličnice <i>Kétszikűek</i>	Enokaličnice <i>Egyszikűek</i>
Sladka koreninica <i>Édesgyökerű-páfrány</i>					
Jelka <i>Jegenyefenyő</i>					
Mali zvonček <i>Hóvirág</i>					

3. Za brstnice je značilna metageneza, to je menjavanje spolnega in nespolnega rodu. Kateri generaciji v izmeni rodov pripadajo rastline na slikah?

A hajtásos növényekre jellemző a metagenézis, ez az ivaros és ivartalan nemzedék váltakozását jelenti. A nemzedékváltakozás melyik generációjába tartoznak az ábrán levő növények?

(1 točka/pont)

4. Vsaka od generacij, ki se izmenjujeta med metagenezó, proizvaja značilne razmnoževalne celice. V preglednico vnesite vrsto razmnoževalnih celic, s katerimi se posamezne generacije razmnožujejo, in navedite vrsto celične delitve, s katero te celice nastajajo.

A metagenézisben váltakozó összes generáció jellegzetes szaporítósejteket termel. Írja be a táblázatba az egyes generációk szaporítósejtjeinek fajtáját, és tüntesse fel a sejtek keletkezésére jellemző sejtosztódás fajtáját is.

(2 točki/pont)

	Vrsta razmnoževalnih celic <i>A szaporítósejtek fajtája</i>	Delitev, s katero te celice nastajajo <i>Az osztódás, amellyel ezek a sejtek keletkeznek</i>
Spolna generacija – gametofit <i>Ivaros nemzedék – gametofit</i>		
Nespolna generacija – sporofit <i>Ivartalan nemzedék – sporofit</i>		

5. Pomembna značilnost vsake vrste je število kromosomov v celicah. Celice lista malega zvončka (*Galanthus nivalis*) imajo v jedrih 24 kromosomov. Koliko kromosomov imajo v **jedrih celice pelodnega zrna** te rastline?

*Minden faj fontos jellegzetessége a sejt kromoszómainak száma. A hóvirág (*Galanthus nivalis*) leveleinek sejtjei a sejtmagban 24 kromoszómát tartalmaznak. Hány kromoszóma van ezen növények **pollensejtjeinek sejtmagjában?***

(1 točka/pont)

6. Genska pestrost veča možnosti preživetja vrste. Kateri procesi, poleg mutacij, v življenju rastlin še povečujejo gensko raznolikost?

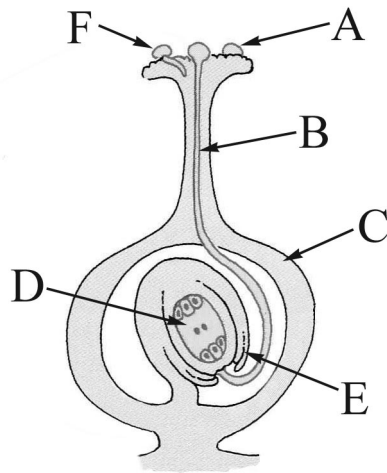
A genetikai sokféleség növeli a faj túlélési lehetőségeit. Mely folyamatok növelik a növény életében – a mutációk mellett – a genetikai sokféleséget?

(1 točka/pont)

7. Slika prikazuje metagenezo brstnice. S katero črko je označen ženski gametofit?

Az ábra a hajtásos növények metagenézisét mutatja be. Melyik betű jelöli a női gametofitot?

(1 točka/pont)

VIII. PRESNOVA KVASOVK / AZ ÉLESZTŐGOMBÁK ANYAGCSERÉJE

Kvasovke so organizmi, ki jih uporabljamo v številnih biotehnoloških procesih. Takšen proces je tudi peka kruha, za katero v osnovi potrebujemo moko, kvas in vodo. Kvasovke pri pripravi kruha povzročijo vzhajanje testa, zaradi katerega je kruh rahlejši. Glive kvasovke uporabljamo tudi v drugih biotehnoloških procesih.

Az élesztőgombák számos biotechnológiai folyamatban alkalmazott szervezetek. Ilyen folyamat pl. a kenyérsütés, amelyhez alapvetően lisztre, élesztőre és vízre van szükségünk. A kenyér készítésekor az élesztőgombák megkelesztik a kenyeret, ettől a kenyér lazább lesz. Az élesztőgombákat más biotechnológiai folyamatban is felhasználjuk.

1. Navedite še en biotehnološki proces, pri katerem sodelujejo glive kvasovke.

Írjon még egy biotechnológiai folyamatot, amelyben élesztőgombák vesznek részt.

(1 točka/pont)

---

2. Kaj se pri vzhajanju testa dogaja s populacijo kvasovk?

Mi történik a tészta kelesztésekor az élesztőgombák populációjával?

(1 točka/pont)

---

3. Kvasovke lahko pridobivajo energijo z dvema presnovnima procesoma. Navedite ta dva procesa.

Az élesztőgombák két anyagcsere-folyamattal nyerhetnek energiát. Sorolja fel ezt a két folyamatot.

(1 točka/pont)

---

4. Kje v celici kvasovke se pri posameznih procesih, po katerih sprašuje prejšnje vprašanje, sprošča energija?

Hol szabadul fel az energia az élesztőgomba sejtjében az előző kérdésben szereplő két folyamatban?

(1 točka/pont)

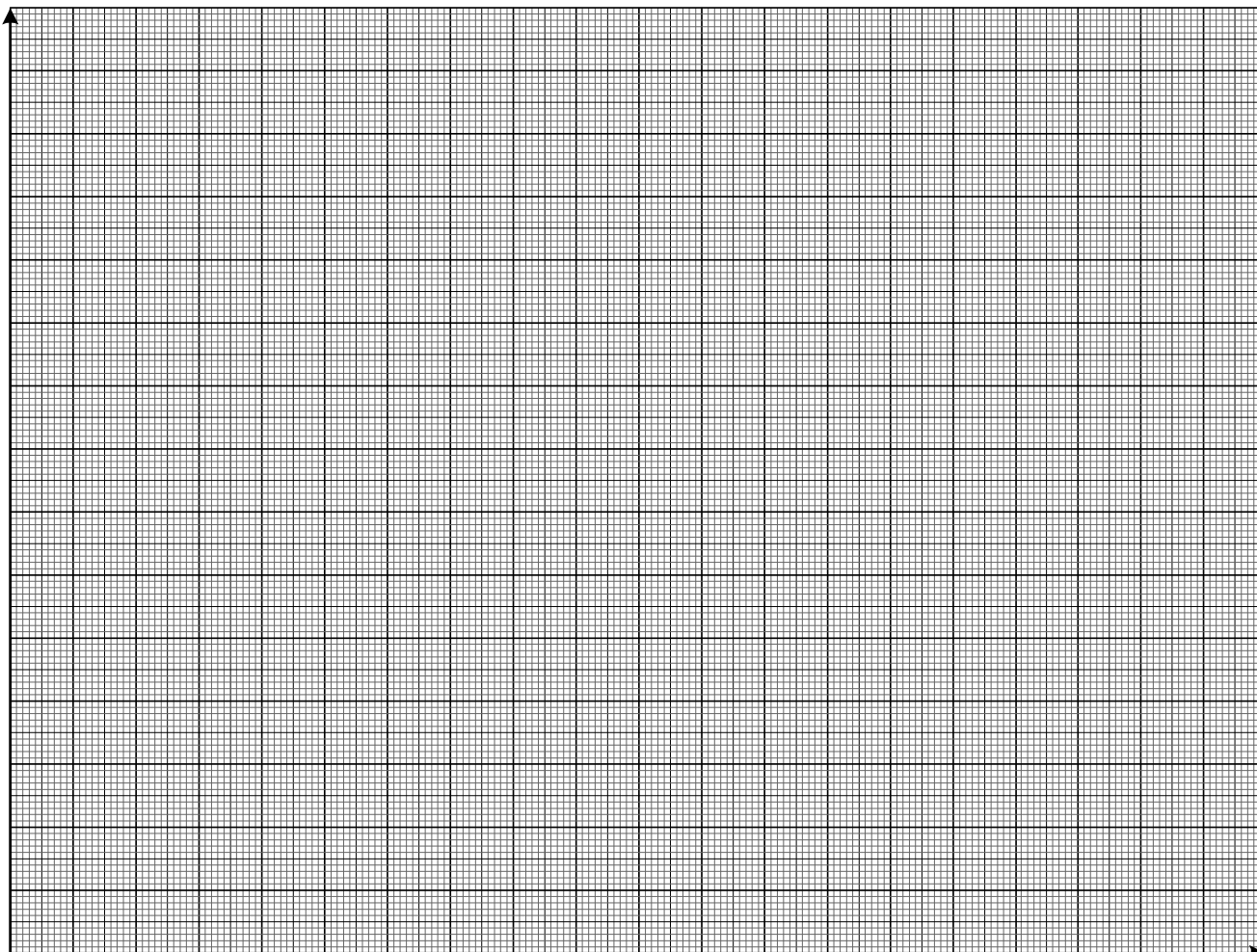
5. Dijaki so v poskusu preverjali, kako različni ogljikovi hidrati vplivajo na presnovne procese kvasovk. Kvasovke so dali v tri posode z vodo. V vsako posodo so dali drug ogljikov hidrat. Uporabili so v vodi topni škrob, glukozo in saharozo. Vsakih 20 minut so v posamezni posodi merili količino izločenega plina v ml.

A kísérletben a diákok a különböző szénhidrátok hatását vizsgálták az élesztőgombák anyagcsere-folyamatára vonatkozóan. Az élesztőgombákat három vizet tartalmazó edénybe rakták. Minden edénybe más-más szénhidrátot tettek. Vízen oldódó keményítőt, glükózt és szacharózt használtak fel. Az egyes edényekben minden 20 percben megmérték a kiválasztódott gáz mennyiségét ml-ben.

Ogljikov hidrat Szénhidrát	Volumen izločenega plina (ml) pri meritvi <i>A kiválasztódott gáz térfogata (ml) a méréskor</i>								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
škrob keményítő	2	4,5	7	12,5	18	25	35	39	42,5
saharoza szacharóz	5	10	17	21	25	29	37	44	46
glukoza glükóz	9,5	15	22	29	34	36	38	46	47,5

Narišite graf, ki bo prikazoval količino izločenega plina v času.

Rajzolja le a kiválasztódott gáz mennyiségét bemutató grafikont az idő függvényében!

(2 točki/pont)

6. Razložite, zakaj se je plin hitreje sproščal v posodi, kjer smo kvasovkam dodajali glukozo, v primerjavi s posodama, kjer smo jim dodali saharozo ali škrob.

Magyarázza meg, miért abban az edényben választódott ki a gáz gyorsabban, amelyben glükózt adtunk az élesztőgombákhoz, mint abban, amelyikben szacharózt vagy keményítőt adtunk hozzá?

(1 točka/pont)

---

7. Na podlagi podatkov pri vprašanju 5 ugotovite, katere encime za razgradnjo sestavljenih ogljikovih hidratov imajo kvasovke.

Az 5. számú kérdés adatainak alapján állapítsa meg, mely enzimeket tartalmazzák az élesztőgombák az összetett szénhidrátok lebontásában.

(1 točka/pont)

IX. MORJE / A TENGER

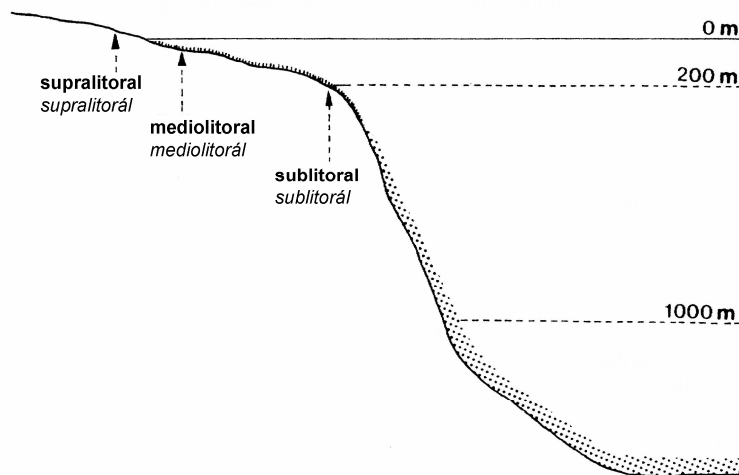
Morja in oceani so najstarejši in najboljšežnejši življenjski prostor na Zemlji.

A tengerek és az óceánok a legősibb és a legnagyobb életterek a Földön.

1. Na skici, ki predstavlja najpomembnejša življenjska območja morja, s poševnimi črtami (//////) označite (šrafirajte) območje, kjer prevladuje primarna proizvodnja, in z navpičnimi črtami (||||||) območje, kjer prevladuje dekompozicija (razgradnja).

A tenger legfontosabb életterét bemutató ábrán jelölje ferde vonalakkal (//////) azt a területet, amelyben az elsődleges termelés uralkodik, és függőleges vonalakkal (||||||) azt, ahol a dekompozíció (lebontás) az uralkodó.

(1 točka/pont)

2. Kakšni so fizikalni dejavniki okolja na območju med 200 in 1000 m globine? Opišite dva.

Milyenek 200 m és 1000 m mélységben a környezet fizikai tényezői? Mutasson be kettőt.

(1 točka/pont)

---

3. Kateri neživi dejavnik okolja je odločilen za primarno proizvodnjo v delu morja, ki ste ga označili na skici pri prvi nalogi?

A környezet melyik élettelen tényezője határozza meg az elsődleges termelést a tengernek abban a részében, amelyet az első feladat ábráján megjelölt?

(1 točka/pont)

---

4. Mediolitoral, del obalnega pasu morja, imenujemo tudi pas plime in oseke. Za organizme, ki živijo v tem pasu, pravimo, da so ekološke dvoživke. Razložite, kaj to pomeni.

A mediolitorált, a tenger parti szakaszát a dagály és az apály szakaszának is nevezzük. Az itt élő szervezeteket ökológiai kétélűeknek nevezzük. Magyarázza meg, mit jelent ez.

(1 točka/pont)

5. Atlantska sled (*Clupea harengus*) zraste v povprečju 35 cm in živi v velikih jatah v severnem Atlantiku. Je zelo plodna vrsta, saj med drstenjem odloži samica na morsko dno okrog 100 000 iker. Kljub visoki rodnosti se številčnost populacij atlantske sledi ne spreminja.

Az atlanti hering (Clupea harengus) átlagosan 35 cm-esre nő meg, és nagy csoportokban él az Atlanti-óceán északi részén. Igen gyorsan szaporodik, hiszen az ívás ideje alatt a nőstény kb. 100 000 ikrát rak le a tengerfenékre. A magas születési ráta ellenére az atlanti hering populációjának egyedszáma nem változik.

Narišite krivuljo preživetja za atlantsko sled.

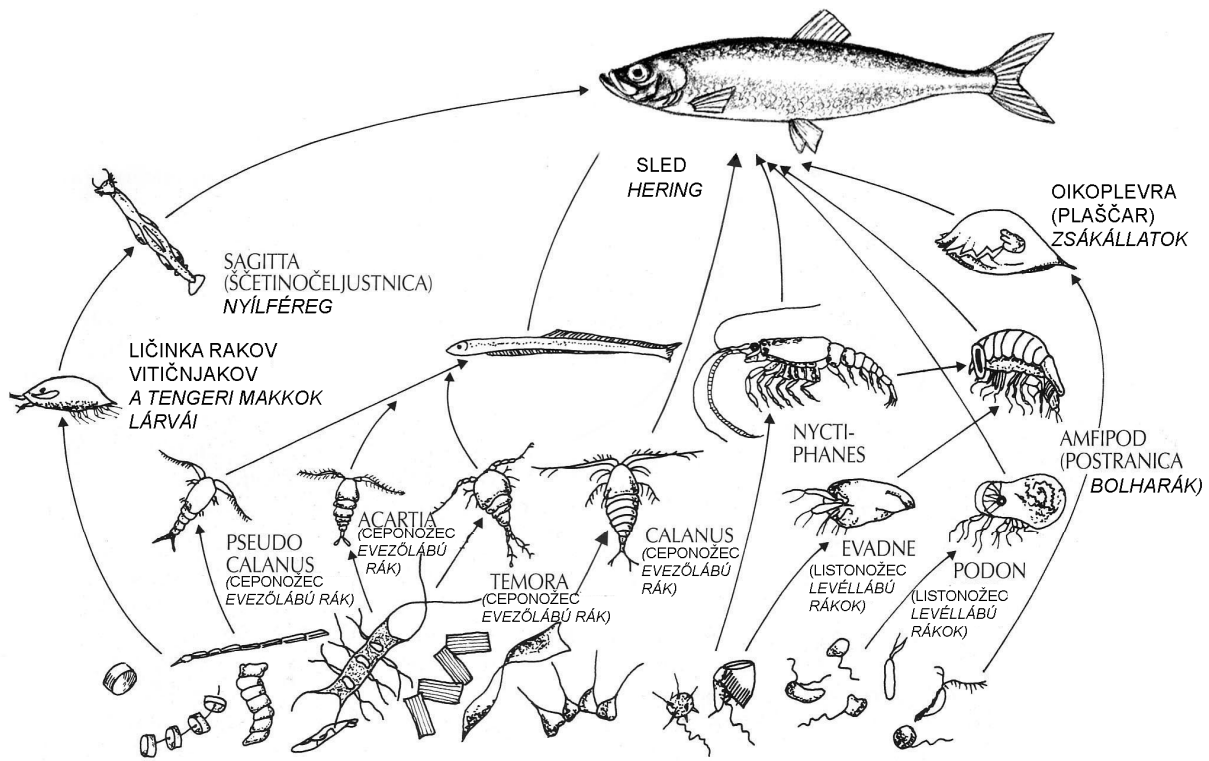
Rajzolja le az atlanti hering túlélési görbéjét!

(1 točka/pont)

6. Slika prikazuje del prehranjevalnega spleta, v katerega je vključena tudi atlantska sled.

Az ábra a táplálkozási hálózatnak azt a részét mutatja be, amelyben az atlanti hering is benne van.

Na podlagi slike ugotovite, na katerih prehranjevalnih nivojih je atlantska sled.

Az ábra alapján állapítsa meg, melyik táplálkozási szinteken van az atlanti hering!

(1 točka/pont)

7. Upor okolja so vsi dejavniki, ki preprečujejo neomejeno rast populacije. Kateri so dejavniki okolja, ki povzročajo povečan upor okolja in tako preprečujejo neomejeno rast populacij atlantske sledi?

Az összes tényező, amely megakadályozza a populáció határtalan növekedését, a környezet ellenállását mutatja. Melyek azok a környezeti tényezők, amelyek a környezet ellenállását növelik, és így megakadályozzák az atlanti hering populációjának határtalan növekedését?

(1 točka/pont)

8. Mnoge ribje vrste so ogrožene zaradi pretiranega ribolova. Zmanjšanje ulova nekaterih ribjih vrst poskušamo nadomestiti z gojenjem teh vrst v marikulturah. V marikulturi gojimo ribe od iker do velikosti, primerne za prodajo. Modroplavutih tunov pa ne vzgajajo iz iker, ampak iz mladih, v naravi ujetih rib. Zakaj ta način gojenja še pospešuje upadanje populacije modroplavutih tunov v naravi? Razložite.

Számos halfaj a túlzott halászat miatt veszélyeztetetté vált. Néhányuk halászatának csökkentését ezen halfajták marikultúrás tenyésztésével próbáljuk helyettesíteni. A marikultúrákban az ikrától az eladásra megfelelő súlyig tenyésztjük a halakat. A kékúszójú tonhalat nem ikrákból neveljük, hanem a természetben fogott fiatal halakból. Magyarázza meg, miért fokozza ez a tenyésztési mód a kékúszójú tonhalak populációjának csökkenését a természetben.

(1 točka/pont)

Prazna stran
Üres oldal